YNE 5 MƟNGƟ.

GAZAR BYRIIIN PROLETAARINAR NEGEDEGTII!

BURIAAD-MONGOLIIN YNEN

1936 onoi IJYYLIIIN 20-noi ƟDƟR
№ 164 (1897)
ULAAN-YDE ✻ 13-daki ZILEE GARNA.

BK (b) Paartiin Buriaad-Mongoloi Moziin Komiteed, BMASSR-ei Tebei Gyicedxexe komiteed ba Burprofsoveedei zyghee gardag kolkoozoi eder byriiin honin

REDAAGCIIN TELEFOONUUD:
Kariuucalgata redaagtoriin . . . . . 3—44
Kariuucalgata sekretaar . . . . . 3—23
Kedee azaliin keltes . . . . . .

SSR XOLBOONOI TƟBƟI GYISEDXEXE KOMITEEDEI PREZIIDIYMEI

SSR XOLBOONOI KONSTITUUCIIN TUXAI TOGTOOL

SSR Xolboonoi Tebei Gyicedxexe Komiteedei Preziidiym, SSSR-ei Konstiuuciin projeekt tukai Konstituuciin komiisiin tyryylegçe neker **STAALINAI** iledkeliiji sonosood, togtoobo:

1. SSR Xolboonoi Tebei Gyisedxexe Komiteedei Konstituuciin Komiisiin oruulhan SSR Xolboonoi Konstituuciin projeektiiji haişaaka.

2. SSR Xolbonoi Konstituuciin projeektiiji yzeze xelsexiin tula Soveeduudiin Byxexolboonoi xuraliiji zarlan xuralduulka.

3. Soveeduudai Byxexolboonoi xuraliiji zarlan xuralduulxa bolzoriiji 1936 onoi nojaabriiin 25-nai eder bolgon togtooxo.

4. SSR Xolboonoi Konstiuuciin projeektiiji aradbygedeer kelsyylxiin tula zarlan niitelexe.

SSR Xolboonci Tebei Gyisedxexe Komiteedei tyryylegçe **M. KALIININ.**
SSR Xolboonoi Tebei Gyisedxexe Komiteedei sekretaarai yyrgiiji gyisedxegşe **I. YNŞLIIXT.**

Moskvaa, Kreemlь, 1936 onoi ijyyniin 11.

SSR Xolboonoi Tebei Gyisedxexe Komiteedei Konstituuciin Komiisaar teleblegdehen ba Soveeduudai Byxexolboonoi xuralai yzemzede oruulxiin tula SSR Xolboonoi Tebei Gyisedxexe Komiteedeer haişaagdahan SSR Xolboonoi Konstituuciin projeekt

SOVEED SOCIALIIS RESPYYBLIKENYYDEI
XOLBOONOI KONSTITUUCA (yndehen xuuli)

I BƟLƟG.
Oloniitiin baiguulga

1 zyil. Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Xolboon bolbol kedelmerişen ba tariaaşanai socialiis gyren men.

2 zyil. SSSR-ei poliitikiin yndehe huuri bolbol pomeeşeguudai ba kapitaliistnuudai zasagiiji unagaaza, proletariaadai digtatuuriiji dailan abhanai aşaar urgan garhan ba bexizehen, azalşanai depytaadnarai soveeduud men.

3 zyil. SSSR-ei dotorxi byxii zasag bolbol azalşanai depytaadnarai soveeduudaar bejelyylegdedeg xotiin ba xedeenei azalşanai zasag men.

4 zyil. SSSR-ei ekonoomikiin yndehe huuri bolbol azaxuin kapitaliis sisteemiigi usadxaza, yiledberiiin zebseg ba xeregseliiji ezemdexe engei emsiiji xalan boliuulza, xyniiji xyn egsplaataacalxa jabadaliiji ygei xehenei aşaar batazahan, yiledberiiin zebseg ba xeregseliiji ezemdexe socialiis emse ba azaxuin socialiis sisteeme men.

5 zyil. SSSR-ei dotorxi socialiis emse bolbol nege gebel gyrenei emsiin foormotoi (aradbygediin zeeri), nege gebel koperatiiv kolxoozoi foormotoi (tus tus kolxoozoi emse, koperatiivai negedelnyydei emse) baidag baixa.

6 zyil. Gazar, gazar dotorxi bajalig, uha, oi, zavooduud, faabrikanuud, şaaxtnuud, ryydnigyyd, temerzamai, uhanzamai ba agaarzamai traansport, baanknuud, xelxiee xolboonoi xeregselnyyd, gyrenei emkilehen tomo tomo xedee azaxuin gazarnuud (sovxoozuud, maşiinatraagtarai staancanuud g. m.) men tyynşelen xotonuuddaxi ba azyiledberiiin gazarnuuddaxi baira huusiin gol foond bolbol gyrenei emse bujuu, aradbygediin zeeri men.

7 zyil. Kolxoozuuddaxi ba koperatiiv emxinyyddexi olon niitiin yiledberiiin gazarnuud, amida ba amigvi inventaartajaa, kolxoozuudai ba koperatiiv em
byteeze gargadag ed, men nege a lali
tiin barilganuud bolbol kolxoozuuda
nyydei oloniitiin, socialiis ems

II BƟLƟG.
Gyrenei baiguulga

13 zyil. Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Xolboo bolbol tegşe erxete soveed socialiis respyyblikenyydei eehediin hain duranai negedelei yndehe huuri deere togtohon Xolbooto gyren men baina gebel:

Rosoi Soveed Fedratiiv Socialiis Respyyblike,
Ukrainiin Soveed Socialiis Respyyblike,
Beloruusai Soveed Socialiis Respyyblike,
Azerbaidzaanai Soveed Socialiis Respyyblike,
Gryziinei Soveed Socialiis Respyyblike,
Armiaanai Soveed Socialiis Respyyblike,
Tyrkmeenei Soveed Socialiis Respyyblike,
Yzbeegei Soveed Socialiis Respyyblike,
Tadziigai Soveed Socialiis Respyyblike
Kazaagai Soveed Socialiis Respyyblike,
Kirgiizei Soveed Socialiis Respyyblike.

14 zyil. Zasagai deede oorgonuudai xubiaar ba zasglalai oorgonuudai xubiaar bejelyylegdeze Soveed Socaliis Respyyblikenyydei Xolboonoi medelde gyrenei baia zyilnyyd:

a) Xolboonoi zyghee olon ulasai xoorondoxi xarilsaadaa teleelexe jabadal, busad gyrenyydtei gereenyyliiji baiguulxa ba ratifikaacalxa (batalaxa) jabadal;

b) Dainai ba nairamdalai asuudalnuud;

c) SSSR-te şine respyyblikenyydiiji bagtaan abxa jabbal;

ç) SSSR-ei Konstituuciiji gyisedxexe jabadaliiji xinax ba Xolbooto respyyblikenyydei Konstituucanuudii SSSR-ei Konstituucatai taaralduulxa
secexe jabadal;

d) Xolbooto respyyblikenyydei
dii ondoo bolgoxo xeregiiji b

e) SSSR-ei oboroonii
zebegte kysenyy

15 zyil. Xolbooto respyyblikenyydei syvereniteed bolbol SSSR-ei Konstituuciin 14-deki zyilde zaahan imagta eneexen xemzeegeer xizaarlagdandi baixa. Ene xemzeenees gaduur bolbolon Xolbooto respyyblike byken gyrenei zasagiiji bejee daaza bejelyyldeg baixa. SSSR bolbol xolbooto respyyblikenyydei syveeren (byrin) erxiiji xamagaaladag baixa.

16 zyil. Xolbooto respyyblike byri respyyblikiingee onso eere zyilnyydiiji xargalzahan ba SSSR-ei Konstituucatai gyised taarangiaar zokio hon eeriin Konstituucatai baixa.

17 zyil. Xolbooto respyyblike byride SSSR-hee şeleeteigeer garxa erxe xadagalagdaza baixa.

18 zyil. Xolbooto respyyblikenyydei teritoori bolbol tedenei zebşeerelgyigeer selgegdexe johogyi baixa.

19 zyil. SSSR-ei xuulinuud bolbol xamag byxii Xolbooto respyyblikenyydei teritoori deere adali xyse-
tei baixa.

20 zyil. Xolbooto respyyblikiin xuuliin, niite xolboonoi xuulitai holiootoi bolxo jabadal toxiooldoo bolbolon niitexolboonoinь xuuli kysendee baixa.

21 zyil. SSSR-ei graazdanuudta Xolboonoi
niin baixa negedemel jabadal baiguulagdaxa.

Xolbooto respyyblikiin jamarş grazda
SSSR-ei grazdaniin bolxo.

22 zyil. Rosoi Soveed Federa
likiin byridehen xizaarnuud: A
Alas-Doronodoki, Baruun-S
Kavkaazai, mozonuud: V

SSR Xolboonoi Təbəi Gyisedxexe Komiteedei Konstituucjin Komiisaar tələblegdəhən ba Soveeduudai Byxexolboonoi xuralai yzemzede oruulxiin tula SSR Xolboonoi Təbəi Gyisedxexe Komiteedeer haişaagdahan SSR Xolboonoi Konstituuciin projeekt

SOVEED SOCIALIIS RESPYYBLIKENYYDEI
XOLBOONOI KONSTITUUCA (yndehen xuuli)

(YRGELZELEL. Ekini negedeki niuurta)

III. BƟLƟG.

Soveed Socialiis Respyyblikenyydiin Xolboonoi gyrenei zasagai deede oorgonuud

30 zyil. SSSR-ei gyrenei zasagai deede gazar bolbol SSSR-ei Jixedeede Soveed mən.

31 zyil. SSSR-ei Jixedeede Soveed bolbol Konstituuciin 14-dəxi zyilei johoor Soveed Socialiis Respyyblikenyydei xolboondo əbərşələgdəhən xamag byxii erxenyydiiji, negente ene erxenyyd bolbol Konstituuciin kyseer SSSR-ei Jixedeede Soveedta toosoogoo əgşə baidag, SSSR-ei oorgonuud bolxo: SSSR-ei Jixedeede Soveedei Preziidiymei, SSSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveedei, SSSR-ei aradai Komisariaaduudai kompeteencede bagtaxagyi uşaraa,—gyisedxedeg baixa johotoi baina.

32 zyil. SSSR-ei xuuligargaxa zasag bolbol ton imagta SSSR-ei Jixedeede Soveedaar gyicedxegdedeg baixa.

33 zyil. SSSR-ei Jixedeede Soveed bolbol xojor palaataar byridedeg baixa gebel: Xolboonoi Soveed ba Yndehetenei Soveed xojor mən.

34 zyil. Xolboonoi Soveed bolbol SSSR-ei graazdanuudaar hungagdaxa noormonь bolbol: 300 mingan zonhoo nege depytaad baidag baixa.

35 zyil. Yndehetenei Soveed bolbol xolbooto ba Avtonoomito respyyblikenyydei Jixedeede soveeduudhaa, avtonoomito mozonuudai azalşanai depytaadnarai Soveeduudhaa tomilogdohon depytaadnarhaa byridexe johotoi: xolbooto Respyyblikenyyd byrihee arba-arban depytaad, Avtonoomito Respyyblikenyyd byrihee taba-taban depytaad, Avtonoomito mozonuud byrihee xoşood depytaad baixa johotoi.

36 zyil. SSSR-ei Jixedeede Soveed bolbol dərbən zilei bolzoroor hungagdadag baixa.

37 zyil. SSSR-ei xojor palaata: Xolboonoi Soveed ba Yndehetenei Soveed xojuulaa adali erxetei baixa.

38 zyil. Xolboonoi Soveed ba Yndehetenei Soveed xojorto ab adali xemzeetei xuuligargaxa yysxemze baidag baixa.

39 zyil. Xuuli bolbol SSSR-ei Jixedeede Soveedei xojor palaatada, tudbyriiin egelei olonkioor abtaa bol batalagdaba geze toologdodog baixa.

40 zyil. SSSR-ei Jixedeede Soveedaar batalagdahan xuulinuud bolbol SSSR-ei Jixedeede Soveedei Preziidiymei tyryylegşe sekretaar xojoroi gartabilgataigaar [illegible] egdedeg baixa.

1 zyil. Xolboonoi Soveedei ba Yndehetenei Soveedei [illegible] zuu eesinyyd negen sagta exileze, mən negen sagsain [illegible]g baixa.

Ene [illegible] Xolboonoi Soveed bolbol Xolboonoi Sozete kolk[illegible] gazariin əbəsə ba tyynei kojor orologşiiji hungadag na. Basa, Leeninii te kolkooz bol 115 g[illegible]ei Soveed bolbol Yndehetenei zariin əbəsə cabçaba. [illegible]nei xojor orologşiiji hungaEne somonii kolkoozuu

[illegible] Y[illegible] **Faancain**

SSSR-ei Jixedeede Soveediiji taraaza, şine hunguuli zarladag baixa.

ç) əəriingəə yysxelgeer bujuu xolbooto Respyyblikenyydiin alin negenei eriltiin johoor arad bygediin asuulga (refereendym) jabuuldag baixa;

d) SSSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveedei ba respyyblikenyydei Aradai Komisaarnarai Soveeduudai togtoolnuud ba zaxiraltanuudiiji, ug—togto ol ba zaxiraltanuudai xuulida taaraxagyi baigaa bolboloni xysegyi bolgon boliuuldag baixa;

e) SSSR-ei Jixedeede Soveedei seesinyydei xoorondoxi zabharta SSSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveedei tyryylegşiin hanal gargahanai johoor tus tus Aradai Komisaarnariiji tuşaalhaanь şələəldəg ba tomilodog, hyyleerenь SSSR-ei Jkendeede Soveedei batalgada tabidag baixa;

f) SSSR-ei oordenuudiiji xairaladag baixa;

g) ərşəəkə erxiiji bejelyylen jabuuldag baixa;

h) SSSR-ei zebsegte xysenyydei deede komaandalgiiji tomilodog ba selgen xaladag baixa;

i) SSSR-ei Jixedeede Soveedei seesinyydei xoorondoxi zabharta SSSR-iiji dailan dobtolxo jabadal garaa xadanь dainai baidaliiji sonosxodog baixa;

j) niitiin ba zarim xeheg mobilizaaca sonosxodog baixa;

k) olon ulasai xoorondoxi geree doogovornuudiiji ratifikaacaladag baixa;

l) SSSR-hee xari gyrenyydte huugaa byrin itegemzete tələələgçənəriiji tomilodog ba duudan busaadag baixa;

m) xari gyrenyydei diplomaad tələələgşənəriiji toholon xylieeze (akareditiivlen) abdag baixa.

50 zyil. Xolboonoi Soveed ba Yndehetenei Soveed bolbol palaata byriingee depytaadnarai byrin itegemziiji şalgaza yzexe johotoi mandaadai komiisanuudiiji hungadag baixa.

Mandaadai komiisai gargahan hanalaar tus tus tepytaadnarai byrin itegemziiji negen gebel zəbşəəzə, negen gebel hunguuliijinь buruuşaaza şiidxedeg baixa

51 zyil. SSSR-ei Jixedeede Soveed bolbol xergtei geze toolohon sagtaa jamarç asuudalai tuxaida mərdəlgiin ba şalgaltiin komiisuudiiji tomilodog baixa.

Xamag byxii zurgaanuud ba tuşaaltan xynyyd ne komiisanuudiin eriltenyydiiji gyisedxexe ba tedende xeeg tei materiaal, dokymeentnuudiiji əxə ujalgatai baia.

52 zyil. SSSR-ei Jixedeede Soveedei depytaad bolbol SSSR-ei Jixedeede Soveedei zəbşəəl ygeigeer ba, mən SSSR-ei Jixedeede Soveedei seesi ygei zabhaai sagta SSSR-ei Jixedeede Soveedei Preziidiymei zbşəəl ygeigeer syydei xariuusalgada xabaaduulagdxa bujuu areestda abtaxa johogyi baixa.

53 zyil. SSSR-ei Jixedeede Soveedei byrin itegemziin bolzor əngərhən xoino bujuu, tyyniiji bolzorhonь tyryyn taraahanai hyyleer SSSR-ei Jixedeede Soveedei Preziidiym bolbol şine hungagdahan, SSSR-ei Jixedede Soveedei zyghee SSSR-ei Jixedeede Soveedei şine Feziidiym togtootor byrin itegmzejee bejedee xadagaza baidag baixa.

54 zyil. SSSR-ei Jixedeede Soveedei byrin itegemGazra engərhənei koino bujuu, tereeniiji bolzorho[illegible]aka jabadal garaad baibalanь SSSR-ei Ji[illegible] bolbol SSSR-ei Jixedede [illegible]henei xoino bujuu təse [illegible]ise bolzoi

ç) Xolbooto respyyblikiingee syydei gazarnuudaar şiidkegdehen graazdanuudiiji amniistilxa ba ərşəəxə erxiiji edledeg baixa.

61 zyil. Xolbooto Respyyblikiin Jixedeede Soveed bolbol xolbooto respyyblikiingee Jixedeede Soveedei Preziidiymiiji iime sostaavtaigaar hungadag baixa: Xolbooto respyyblikiin Jixedeede Soveedei Preziidiymei tyryylegşe, tereenei orologşod ba xolbooto respyyblikiin Jixedeede Soveedei Preziidiymei geşyyd.

Xolbooto respyyblikiin Jixedeede Soveedei Preziidiymei byrin itegemzenь Xolbooto respyylikiin Konstituucaar todologdodog baixa.

62 zyil. Xolbooto respyybkikiin Jixedeede Soveed bolbol xuralaa xətəlyylxiin tulada əəriingəə tyryylegşiiji, mən tyynii orologşonoriiji hungadag baixa.

63 zyil. Xolbooto respyylikiin Jixedeede Soveed bolbol xolbooto respyyblikiin zasagiin gazar bolxo-xolbooto respyyblikiin Aradai Komisaarnarai Soveediiji bii bolgodog baixa.

V. BƟLƟG.

Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Xolboonoi gyrenei zasaglalai oorgonuud

64 zyil. Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Xolboonoi gyrenei zasagai gyisedxexe ba zaxiraxa deede gazarani bolbol SSSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveed mən.

65 zyil. SSSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveed bolbol SSSR-ei Jixedeede Soveedei əmənə xariuusalgatai ba tyynde toosoogoo əgşə baidag baixa.

66 zyil. SSSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveed bolbol xysen tegəldər jabaza baigaa xuulinuudai yndehiiji barimtalan, mən tere xuulinuudai gyisedxelgede zoriuulza, togtool, zaxiraltanuudiiji gargadag ba gyisedxelnyydiijinь şalgaza baidag baixa.

67 zyil. SSSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveedei togtool, zaxiraltanuud bolbol SSSR-ei byxii teritoori deere erxe bişe gyisedxegdedeg baixa.

68 zyil. SSSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveed bolbol:

a) SSSR-ei niitexolboonoi ba xolbooto—respyyblikenyydei aradai komisaariaaduudai ba əəriingəə medel de baidag busad azaxuin ba sojolbolbosoroloi zurgaanuudai xədəlməriiiji negedxedeg ba zalaza jabuuldag baixa;

b) aradai—azaxuin təsəbiiji, gyrenei biydzeediiji bejelyylxe ba krediid—məngənei sisteemiiji bexizyylxe jabuulganuudiiji erxildeg baixa;

c) oloniitiin baidalzuramiiji xangaxa, gyrenei intereesiiji xamagaalxa ba graazdanuudai erkenyydiiji haxixa talaar jabuulganuudiiji erxiledeg baixa;

ç) xari gyrenyydtei xarilsaxa jabadalda jərənxii udaridalgiiji bejelyyldeg baixa;

d) bodoto seregei albanda tatagdaxa graazdanuudai zilbyriiin kontingeentiiji todoldog ba ulas oronoigoo zebsegte kysenyydei jərənxii baiguulaltiiji udaridadag baixa;

69 zyil. SSSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveed bolbol SSSR-ei kompeteencede bagtaahan zasaglalai ba azaxuin halbarinuudai talaar xolbooto respyyblikenyydei aradai komisaarnarai soveedei togtool, zaxiraltadiiji zogsooxo ba SSSR-ei Aradai Komisaarnarai [illegible]tryygcediiji xysegyi bolgon boliuulxa er-

Aradai Komisaarnarai Soveed

SSR Xolboonoi Təbəi Gyisedxexe Komiteedei Konstituuciin Komiisaar tələbləgdəhən ba Soveeduudai Byxexolboonoi yzemzede oruulxiin tula SSR Xolboonoi Təbəi Gyisedxexe Komiteedeer haişaagdahan SSR Xolboonoi Konstituuciin

SOVEED SOCIALIIS RESPYYBLIKENYYDEI XOLBOONOI KONSTITUUCA (yndehen xuuli)

(Yrgelzelel. Ekini negedeki ba kojordoki niuurta)

74 zyil. SSSR-ei Aradai Komisaariaaduud bolbol niite xolboonoi bujuu xolbooto respyyblikiin şanartai baidag baika.

75 zyil. Niitexolboonoi aradai komisariaaduud bolbol tedende daalgagdahan gyrenei zasaglalai halbariiji şuud bujuu, tedenei zyghee tomilogdohon gazarnuudaar damzuulan erxildeg baixa.

76 zyil. Xolbooto—Respyyblikiin Aradai komisaariaaduud bolbol tedende daalgagdahan, gyrenei zasaglalai halbariiji xolbooto respyyblikenyydei adali nerete aradai komisariaaduudaar damzuulan erxiledeg baixa.

77 zyil. Niitexolboonoi Aradai Komisariaaduudta xabaadaxa Aradai Komisariaaduud:

Oboroonoi;
Gadaada xeregei;
Gadaada xudaldaanai;
Zam xarilsaanai;
Xelxiee—xolboonoi;
Uhan zamai traansportiin;
Xynde azayiledberiiin.

78 zyil. Xolbooto—respyyblikiin aradai komisariaaduudta xabaadaxa aradai komisariaaduud;

Ideexooloi azayiledberiiin;
Xəngən azayiledberiiin;
Oimodonii azayiledberiiin;
Gazartariaalangai;
Tariaanai ba malazalai sovkoozuudai;
Finaansiin:
Dotoodo xudaldaanai;
Dotoodo xeregei;
Jystiiciin;
Eryyliiji xamagaalka.

VI BƟLƟG.

Xolbooto respyyblikenyydei gyrenei zasaglalai oorgonuud

79 zyil. Xolbooto respyyblikiin gyrenei zasagai gyisedxexe ba zaxiraxa deede oorgon bolbol xolbooto respyyblikiin Aradai Komisaarnarai Soveed mən.

80 zyil. Xolbooto respyyblikiin Aradai Komisaarnarai Soveed bolbol Xolbooto respyyblikiingee Jikedeede Soveedei əmənə xariuusalgatai ba tereende toosoogoo əgşə baidag baixa.

81 zyil. Xolbooto respyyblikiin Aradai komisaarnarai Soveed bolbol SSSR-ei ba xolbooto respyyblikiingee xysen tegəlder jabaza baigaa xuulinuudai, SSSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveedei togtool ba zaxiraltanuudai yndehiiji barimtalan, mən tedenei gyisedxelgede zoriuulan togtool ba zakiraltanuudiiji gargaxa ba tedeneigee gyicedxeliiji şalgaza baidag baixa.

82 zyil. Xolbooto respyyblikiin Aradai Komisaarnarai Soveed bolbol avtonoomito respyybli enyydei Aradai Komisaarnarai Sooveedei togtool ba zakiraltanuudiiji zogsooko ba xizaar, mozo ba avtonoomito mozonuudai azalşanai depytaadnarai soveedei gyisedxexe komiteeduudai togtool zakiraltanuudiiji kysegyi bolgon boliuulka erxetei baika.

83 zyil. Xolbooto respyyblikiin Aradai Komisaarnarai Soveed bolbol xolbooto respyyblikiin Jixedeede Soveedaar baiguulagdaxa, sostaavanь xadaa:

Xolbooto respyyblikiin Aradai Komisaarnarai tyryylegşe;

Tyryylegşiin orologs
Gyrenei təsəble

86 zyil. Xolbooto respyyblikiin Aradai Komisaariaaduud bolbol xolbooto respyyblikiin bujuu respyyblikiin şanartai baixa.

87 zyil. Xolbooto-respyyblikiin Aradai Komisariaa uud bolbol, tedende daalgagdahan gyrenei zasaglalai halbarinuudiiji Kolbooto respyyblikiingee Aradai Komisaarnarai Soveedei ba mən tere mete SSSR-ei zoxixo xolbooto—respyyblikiin Aradai Komisariaaduudai medel doro baiza, erkilen jabuuldag baixa.

88 zyil. Respyyblikiin Aradai Komisariaaduud bolbol tedende daalgagdahan gyrenei zasaglalai halbarinuudiiji, şuud xolbooto respyyblikiingee Aradai Komisaarnarai Soveedei medel doro baiza, erxilen jabuuldag baixa.

VII BƟLƟG.

Avtonoomito coveed socialiis respyyblikenyydei gyrenei zasagai deede oorgonuud

89 zyil. Avtonoomito respyyblikiin gyrenii zasagai deede oorgon bolbol ASSR-ei Jikedeede soveed mən.

90 zyil. Avtonoomito respyyblikiin Jixedeede Soveed bolbol Avtonoomito respyyblikiingee konstituucaar togtoogdohon tələəlexə noormonuudiiji barimtalan respyyblikiingee graazdanuudaar dərbən zilei bolzoroor hungagdadag baixa.

91 zyil. Avtonoomito respyyblikiin Jixedeede Soveed bolbol ASSR-ei xuuli gargaxa gancakan oorgon mən.

92 zyil. Avtonoomito respyyblike byxen, Avtonoomito respyyblikiingee onso əərə baidaliiji xargalzahan ba Xolbooto respyyblikiin Konstiuucatai gyised taaruulza zokioohon əəriin Konstituucatai baixa.

93 zyil. Avtonoomito respyyblikiin Jixedeede Soveed bolbol əəriingəə Konstituuciin johoor Avtonoomito respyyblikiingee Jixedeede Soveedei Preziidiym hungadag ba Avtonoomito respyyblikiingee Aradai Komisaarnarai Soveediiji bii bolgodog baixa.

VIII BƟLƟG.

Gyrenei zasagai niutagai oorgonuud

94 zyil. Xizaarnuuddaxi, mozonuuddaxi, avtonoomito mozonuuddaxi, ookroguuddaxi, rajoonuuddaxi, kotonuuddaxi, tosxonuuddaki (staniicanuuddaxi, dereebenyyddexi, xuutornuuddaxi kişlaaguuddaxi, aulnuuddaxi) gyrenei zasagai oorgonuud bolbol azalşanai depytaadnarai soveeduud mən.

95. zyil. xizaarai, moziin, avtonoomito moziin, ook rugai, rajoonoi, kotiin, tosxonoi (staniiciin, dereebenei, xuutorai, kişlaagai, aulai) azalçanai depytaadnai soveeduud bolbol, tus tus xizaar, mozo, avtonoomito mozo, ook rug, rajoon, xoto, tosxonoi azalşanaar kojor zilei, bol zorioigoor hungagdadag baixa.

96 zyil. Azalşanai depytaadnarai soveeduudai telee lexə noormonь xolbooto respyyblikenyydei konstituucaar todorxoilogdodog baixa.

97 zyil. Azalşanai depytaadnarai soveeduud bolbol tedenei medelde baihan zasaglalai oorgonuudai azal ja buulgiiji kələlberiledeg, gyrenei baidal-zuramiiji haxi xa jabadaliiji xangadag, xuuli joho haxidag, ba graazda nuudai erxiiji xamagaaldag, niutagai azaxuin ba sojol bolbosoroloi baiguulaltiiji bejelyyldeg, niutagai biydzeed togtoodog baixa.

98 zyil. Azalşanai depytaadnarai soveeduud bolbol

103 zyil. Xuuliaar tusxai togtoogdohon haa gadana, byxii syydyydei xereg şyyxe jabada zasedaatelnarai xabaadalgataigaar jabuulagda

104 zyil. SSSR-ei Jixedeede syyd bolb deede gazar mən. SSSR-ei Jixedeede syydte Xolbooto respyyblikenyydei byxii syydei jabuulgiiji xinaxa jabadal daalgagdadag baixa.

105 zyil. SSSR-ei Jixedeede syyd ba SS xai syydyyd bolbol SSSR-ei Jixedeede Sovee zilei bolzoroor hungagdadag baixa.

106 zyil. Xolbooto respyyblikenyydei Jixe dyyd bolbol xolbooto respyyblikenyydei Jixe veedaar taban zilei bolzoroor hungagdadag ba

107 zyil. Avtonoomito Respyyblikenyyde de syydyyd bolbol avtonoomito respyybliker lixedeede soveeduudaar taban zilei bolzoroo dadag baixa.

108 zyil. Xizaarai ba moziin syydyyd, av moziin syydyyd bolbol xizaarai bujuu moziir depytaadnarai soveeduudaar bujuu avtonoomi nuudai azalşanai depytaadnarai soveeduud zilei bolzoroor hungagdadag baixa.

109 zyil. Aradai syydyyd bolbol niitebyg ba tegşe hunguuliin erxiiji yndehe bolgozo n galtiin johoor rajoonoi graazdanuudaar gurba zoroor hungagdadag baixa.

110 zyil. Syyd jabuulga bolbol xolbooto tonoomito respyyblikiin bujuu avtonoomito m deere xətələgdəzə, tus xele medexegyi xynyyd lagşaar damzuulan, xeregiingee materiaaltai gy suulxa jabadaliiji xangaxa ba mən tereşelen s tərelxi xeleeree xelexe erxiijinь xangadag bai

111 zyil. Xereg şyyze yzexe jabadal bolb byxii syydyydte, xerbee xuuliaar togtoogdo xizaarlalgiin ygei baibalanь neemel baidag ba zemelegdegşede əmɵəryylxe erxiiji xangaxa jol

112 zyil. Sydjaanar bolbol bejee daahan xuuliiin medel doro baixa.

113 zyil. Byxii aradai komisariaaduudai medel doro baihan zurgaanuud bolon, tusxai tu mən tereşelen SSSR-ei graazdanuudai zyghe narin niagtaar gyisedxexe jabadaliiji xinaxa de ta bolbol SSSR-ei prokuroorto daalgagdadag

114 zyil. SSSR-ei prokuroor bolbol SS deede soveedaar doloon zilei bolzoroor tom baixa.

115 zyil. Respyyblikiin, xizaarai, moziin nuud ba mən tereşelen avtonoomito respy avtonoomito mozonuudai prokuroornuud bolb prokurooroor taban zilei bolzoroor tomilogdo

116 zyil. Rajoonoi prokuroor bolbol xo pyyblikenyydei prokuroornuudaar, SSSR-ei p batalamzataigaar, taban zilei bolzoroor, ton baixa.

117 zyil. Prokuratuurai emxinyyd bo jamarş emxinyydei xamaarxal ygeigeer, prokurooroi medel doro baiza əəriingəə bejelyyldeg baixa.

X BƟLƟG.

Graazdanuudai gol ynde ujalganuud

118 zyil. SSSR-ei graazdanu erxetei, xehen azalaigaa too ba şa gaa kəlehə abka garaantitai xəd baixa.

Azal xexe erxe bolbol arad

ɔonoi Təbəi Gyisedxexe Komiteedei Konstituuciin Komiisaar tələbləgdəhən ba Soveeduudai Byxexolboonoi xuralai ɔruulxiin tula SSR Xolboonoi Təbəi Gyisedxexe Komiteedeer haişaagdahan SSR Xolboonoi Konstituuciin projeekt

SOVEED SOCIALIIS RESPYYBLIKENYYDEI
XOLBOONOI KONSTITUUCA (yndehen xuuli)

(Tegesebe. Ekini negedeki, kojordoki ba gurbadaki niuurnuudta)

vxoozuud, maşiinatraagtarai staancanuud
ı azalşaniiji yiledberь—teexnixiin ba agro-
e hurgaxa təlөөhөgyi hurgalga emkilexe
ɣagdadag baixa.
SSSR-te bolbol exener zondo azaxuin,
bolbosoroloi ba niite poliitikiin baidalai
ereşyydtei ab adali erxenyyd olgogdo-

dei ene erxenyydiiji bejelyylen edlexe
xenernyydte bolbol ereşyydtei ab adali
—azalai xəlөhө ba amaralta abxa erxe
ɔvaani ba erdem huralgiin erxenyydiiji
ıar, exe ba nilxanuudai intereesiiji xama-
xamagaalgaar, narailaka exenernyydte
təlөlgөtөigөөr amaralta өxө jabadalaar,
agaşuudai jaasli ba seserligei olon өrgөn
angagdadag baixa.
SSSR-ei graazdanuud bolbol, tedenei
raasiin ilgaa xamaagyi, azaxuin, gyrenei,
ɔi ba niite poliitikiin byxii baidalnuudai
erxetei baixanь xubilgaşagyi xuuli joso

ba raasiin ilgaa barimtalza jamar negen
johoor graazdanuudai erxiiji xizaarlaxa
ile bujuu dalda johoor ylyy erxetei bol-
ı, mөn tere mete raasiin bujuu yndehe-
ɔ zyiliiji bujuu өşөө xoro ba bahamzal-
ɔmlohon alї byxii nomlol xuuliaar saaza-
log baixa.
ɔraazdanuudai s dkiliin səlөө xangaxiin
dotor syme—ceerkov bol gyrenhee tusa-
ɔa hurguuli bol syme—ceerkovhee tusa-
ıaina. Şazan mөrgөlөi joholol yiledxe
iji esergyysexe propagaandiin səlөө bol-
byxenei səlөө mөn geze toogdodog baixa.
ızalşanai intereeste zokilduulan, socialiis
ylxiin zorilgoor, SSSR-ei graazdanuudta:
in s-lөө
lelei səlөө
laa ba miitengnyydei s-lөө
lamziin zagsaal ba demonstraacanuudai
i baidag baixa.
ıdai ene erxenyyd bolbol, tipografinuud,
ɔ, niitiin ger baişan, gudamza, xelxiee
gselnyyd ba ene erxenyydiiji bejelyylxe
agyi xeregtei zөөri xogşoloi busa uşar-
ızalşan ba tedenei emxinyydte olgozo
xangagdadag baixa.

Azalşanai intereeste zoxilduulan, arad olon
giin zorig xeşeel ba poliitikiin idebxiiiji
lgoor, yiledberişenei eblelnyyd, koperaa-
yd, zaluuşuulai emxinyyd, spoort ba obo-
yd, sojolbolbosoroloi, teeknike ba şin-
ɔelgөmyyd zergiin niitiin emxinyydte ne-
SSR-ei graazdanuudta olgon xangadag
xөdөlmөrişөn angi ba busad azalşanai
dөmze idebxitei ba uşar haitar medexe
ıa socialiis baidaliiji xөgzyylxe ba
mesexe temeselde azalşanai tyryy
ba azalşanai niitiinş, gyreneiş byxe
a gol xyşen bolxo SSSR-ei Komu-
gedededeg baixa.
-ei graazdanuud bolbol bejedee xal-
xangagdadag baixa. Syydei togtool
eşe zөbşөөlgyigeer xenç atagai aarest-

ɩanuudai oron huucada xaldaza bol-
zakidalnuudai niuusa bolbol xuu-
baixa.

129 zyil. SSSR bolbol, azalşanai intereesiiji xamagaalaxiin təlөө bujuu, şinzelxii uxaanai azal jabuulgiin bujuu ali, yndehenei səlөө olxiin təlөө mөrdөgdөzө baigaa gadaadiin graazdanuudta xorgon huuxa erxe olgo log baixa.

130 zyil. SSSR-ei graazdaniin byxөn Soveed Socialiis Respyyblikenyydei xolboonoi Konstituuciiji barimtalan haxiza jabaxa, xuulinuudiijini gyisedxexe, azalai discipliine haxixa, niitiin yyrgede ynen şudargaar xardaxa, socialiis olonoi baidalai zuramiiji xyndelxe ujalgatai baixa.

131 zyil. SSSR-ei grazdaniin byxen, soveed baidalai ariuun ba oiroo xyregdeşegyi huuri bolxo, exe oronoi bajalig ba xyse şadalai yndehe bolxo byxe azalşanai şanga şadaltai ba bolboson baidalai yndehe bolxo olon niitiin ba socialiis өmsiiji bexizyylxe ba xadagalan haxixa ujalgatai baixa.

Oloniitiin ba socialiis өmsөdө xaldaza gar xyrhen xynyyd bolbol aradai daisan mөn.

132 zyil. Niite bygediin seregei alba bolbol xuuli joso mөn.

Xөdөlmөrişөn Tariaaşanai Ulaan Aarmida seregei alba xiixe jabadal bolbol SSSR-ei graazdanuudai xyndete ujalga mөn baina.

133 zyil. Exe oronoo xamagaalaxa jabadal bolbol SSSR-ei grazdaniin byxenei ariuun ujalga mөn. Exe niutaghaan urbaxa jabadal, şaxaa tangarigaa ebdexe, daisanai talada oroxo, өөriingөө gyrenei seregei xyse şadalda xoxidol xiixe, xari gyrenei tuhada şpionaaz yiledxe jabadalnuud bolbol tuilai xyşer xoroto yilenyydte toologdozo, xuuliiin ton şanga xatuugaar saazalagdadag baixa.

XI BӨLӨG.

Hunguuliiin sisteeme

134 zyil. Azalşanai depytaadnarai byxe soveeduudta, SSSR-ei Jixedeede Soveedte xolbooto respyyblikenyydei jixedeede Soveeduudta, xizaarnuud ba mozonuudai azalşanai depytaadnarai soveeduudta, ookruguudai, rajoonuudai, xotonuudai ba tosxonuudai (staniicanuudai, dereebenyydei, xuutornuudai, kişlaaguudai, aulnuudai) azalşanai depytaadnarai soveeduudta depytaadnariiji hungaxa jabadal bolbol, bygede niitiin, tegşe ba sexe hunguuliiin erxiin yndehiiji barimtalan, niuusa hungaltiin johoor hurgagşadaar yiledegdexe johotoi.

135 zyil. Depytaadnariiji hungaxa jabadal bolbol Bygedeniitiin baixa johotoi: uxaan hamuu, erjyy xynyyd ba hunguuliiingaa erxiiji syydeer xahagdahan xynyydhee bişe, SSSR-ei dotorxi hunguuli bolxo zilde arba naima naha xөrhөn byxii graazdanuud bolbol bygede depytaadnarai hunguulida orolsoxo ba hungagdaxa erxetei baixa.

136 zyil. Depytaadnariiji hungaxa jabadal bolbol tegşe baixa johotoi: raasa ba yndehenei ilgaa, şazan şytelge, erdem hurguuliiin ceenze, təbkinөhөn huudal, sociaalin ug garbali, zөөri şadalai zerge ba өngөrhөn sagai azal j buulga xamaagyi, graazdaniin byxen hungaxa ba hurgagdaxa erxetei baixa.

137 zyil. Exenernyyd bolbol ereşyyltei adali, hungaxa ba hungagdaxa erxetei baixa.

138 zyil. Ulaan Aarmida alba xiize bolhan graazdanuud bolbol byxii graazdanuudtai adali, hungaxa ba hungagdaxa erxetei baixa.

139 zyil. Depytaadnariiji hungaxa jabadal bolbol sexe baixa johotoi: tosxonoi ba xotiin azalşanai depytaadnarai soveedhoo exileed, SSSR-ei Jixedeede Soveed xyrter, azalşanai depytaadnarai byxii soveeduudai hunguuli bolbol, sexe hunguuliiin johoor graazdanuudaar şuud sexe yiledegdedeg baixa.

140 zyil. Depytaadnariiji hungaxa hungalta bolbol niuusa baixa johotoi.

141 zyil. Kandidaadnar bolbol hunguuli bolxodo hunguuliiin ookruguudaar tabigdadag baixa.

Kandidaadnariiji tabixa erxiiji oloniitiin emxinyyd ba azalşanai bөlgөmyydte: komuniis paartiin emxinyydte, yiledberişenei eblelnyydte, koperatiivuud, zaluuşuulai emxinyydte, sojolbolbosoroloi bөlgөmyydte olgogdon xangagdadag baixa.

142 zyil. Depytaad byxen өөriingөө xөdөlmөriiin tuxai ba azalşanai depytaadnarai soveedai xөdөlmөri tuxai hungagşadaigaa urda toosoo iledxelee өgşө baidag ba xuuliiin zuramaar togtoogdohon johiiji barimtalan hungagşadai olonxiiin şiidxeberieer xezeeş bolbol duudagdan busaza boldog baixa.

XII BӨLӨG

Geerb, tug, niislel

143 zyil. Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Xolboonoi gyrenei geerb bolbol delexein bөmbөrsөg deere, naranai tujaan dunda koolosoo xyreelhen alxa xaduur xojoriiji zuraza, „Oron byriin proletaarьnar negedegten!" geze xolbooto respyyblikenyydiin xelenyyd deere bişehen bişegtei baiza, geerbiin deede zaxada taban xuşuuta odotoi baixa.

144 zyil. Soveed Socialiis Respyyblikenyydei xolboonoi gyrenei tug bolbol ulaan bөd deere, tereenei eşe taliin deede bulan la altaar bişehen alxa xaduur ba tereenei deere altan xөbөө xyreetei taban xuşuuta ulaan odon baika. Xөndөlөn ba utiinь zişeete xemzee—1: 2 baixa.

145 zyil Soveed socialiis Respyyblikenyydiin xolboonoi ni slelenь bolbol Moskvaa xoto baixa.

XIII BӨLӨG

Konstituuciiji өөrөşөlөn xubilgaxa zuram.

146 zyil. SSSR-ei konstituuciiji өөrөşөlөn xubilgaxa jabadal bolbol zөbxөn SSSR-ei Jixedeede Soveedei xojor palaatiin geşyydei gurbanai xojor xubihaa dooşo bişe, olonxiiin şiidxeberieer batalagdahan togtooloor yiledegdedeg baixa johotoi.

—■●●◆●●■—

REDAAGCAAS

Sajakan өngөrsөn lingviis (kelenei) konfereence bolbol manai buriaadmongoliin şine alfaavidiin (ysegyydiin) talaar nege keden kubilaltiigi oruulza şine dyrim gargaba. Mөn dyrimiin josoor odoo kyrter biçegdeze baisan kaşalga abiaanuudiin ysegiigi **(s, c, ç, k)** BURIAAD-MONGOLIIN JARIAANII KELENII ABIAANUUDTAI TAARUULAN ondoo ysegyydeer **(h, s, ş, x)** selgeke bolbo.

Zişeelbel: **s** ysegiiji **h** ysegeer **„saja"** geseniigi **„haja"** geze; **c** ysegiiji **s** ysegeer: **„cagaan"** geseniigi **„sagaan"** geze; **ç** ysegiiji **ş** ysegeer: **„çono"** geseniigi **„şono"** geze, **ş** ysegiigi **xebeeree**; **„şara"** geseniigi [illegible] geseniigi **„xara"** geze, **k, c, ç,** geke gurban ysegyydiigi ganca oros, mongol ba zarim kari xelenyydees absan ygenyydte bişekeer togtoobo; zişeelkede: Kaliinin, Klaara Ceetkin, çervoo nec, **çeeg** kalka Mongol kelenees absan ygenyydte **s** biçe ke bolno: **sojol** bolbosorol g.m. Eneenees gadana alfaavidiin talaar өөrө kubilaltiigi oruulaa ygeigeer, bygediigini kebeeren orkizo, ganca zөөlenii temdeg bolko ь yseg nemen oruulba; zişeelkede: nacionaalьna, maldanь g. m.

Manai ene өdөriin dugaarta tolilogdoson SSSR-iin şine konstituuciin projeekt kadaa deere kelegdesen şine selgegdesen alfaavidiin josoor biçegdeze